

Р. В. ГУЛА, І. Г. ПЕРЕДЕРІЙ, Л. І. ДЕРЕВ'ЯНКО

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ У СХЕМАХ ТА ІЛЮСТРАЦІЯХ

Навчальний посібник

Київ - 2018

УДК 930.85:94
Г 94

*Рекомендовано до друку
вченою радою гуманітарного
факультету Полтавського
національного технічного
університету
імені Юрія Кондратюка.
Протокол № 12 від 23.05.2018 р.*

Рецензенти:

Васянович Г. П., доктор педагогічних наук, кандидат філософських наук, професор кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності;

Михайлюк О. В., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Національної металургійної академії України.

Гула Р. В., Передерій І. Г., Дерев'янка Л. І. Історія зарубіжної культури у схемах та ілюстраціях: навч. посіб. / Р. В. Гула, І. Г. Передерій, Л. І. Дерев'янка – К. : «Каравела», 2018. – 262 с.

ISBN 978-966-2229-93-8

У посібнику у вигляді схем подано матеріал, необхідний для вивчення дисциплін «Історія зарубіжної культури», «Культурологія», «Світова культура та мистецтво». Розкрито зміст усіх теоретичних аспектів виникнення та розвитку культури, важливу роль відведено парадигмальному підходу до розуміння культурного контексту історичного поступу.

Видання рекомендовано для студентів спеціальностей галузей знань «Культура і мистецтво», «Гуманітарні науки», а також тих, хто цікавиться теорією та історією культури.

УДК 930.85:94

© Гула Р. В., Передерій І. Г.,
Дерев'янка Л. І., 2018

ISBN 978-966-2229-93-8

© Видавництво «Каравела», 2018

ВСТУП

Сучасна людина живе в умовах глобалізації світової цивілізації. Всі процеси, що відбуваються у світі, мають значення не лише для однієї країни, а й для всього людства. Глобальні комунікативні, інформаційні системи, банківсько-фінансові структури, транснаціональні корпорації впливають на всіх людей у всіх країнах. Економічні, екологічні, сировинні, фінансові кризи давно перестали носити регіональний характер і стали загальносвітовими проблемами. Сучасне людство може існувати, лише усвідомивши свою єдність, а також визнаючи за іншими народами і культурами право на своєрідність. При цьому поліваріантність світу не повинна розглядатися як підстава для ворожнечі й протистояння. Саме в цьому різноманітті містяться потенції множинних стратегій розвитку, що дозволяє розглядати світову культуру як діалог рівних партнерів, жоден із яких не володіє правом на абсолютну істину. Саме це робить вивчення дисципліни «Історія зарубіжної культури» особливо актуальним.

Пропонований навчальний посібник представляє світову культуру у схемах та ілюстраціях як діалог культурних парадигм, що приходять на зміну одна одній або співіснують у часі конкретно-історичної епохи. Стисла й надзвичайно сутнісна характеристика окремих періодів світової культури дозволяє виявити особливості європейського та східного менталітету.

Відповідно до загальної концепції курсу показано втілення світоглядних настанов різних епох у художній творчості та наукових пошуках дослідників. Зміна основних стилів, таких як архаїка і класика античності, візантійський, романський і готика, ренесанс, бароко, класицизм та інші – обґрунтовується з конкретно-історичних позицій. Головний акцент у висвітленні особливостей зарубіжної культури зроблено на парадигмальній зміні світобачення кожної епохи.

Представлення найвідоміших художніх творів, їхніх стилістичних особливостей, творчої манери митця дозволяє зв'язати загальні естетичні уявлення епохи зі специфікою та особливостями творчості окремих яскравих представників культури. При цьому схеми й ілюстрації максимально унаочнюють та структурують навчальний матеріал, а отже – сприяють його кращому засвоєнню.

Можливість ознайомитися з провідними досягненнями зарубіжної культури допоможе усвідомити основні цінності вітчизняної культури, пробудить гордість і повагу до її багатства, унікальності її мистецтва й одночасно дозволить зрозуміти її місце у світовому культурному розмаїтті, а також засвоїти всі досягнення людства в загальносвітовому контексті.

ЗМІСТ

Парадигмальна типологія культури.....	9
Західна (євроамериканська) парадигма культури.....	10
Східна парадигма культури.....	11
Зміст поняття «культура» та його структура.....	12
Функції культури.....	13
Форми культури.....	14
Основні концепції походження культури.....	15
Культурний регіон.....	16
Європейсько-північноамериканський культурний регіон.....	17
Далекосхідний культурний регіон.....	18
Індійський культурний регіон.....	19
Арабо-мусульманський культурний регіон.....	20
Тропічно-африканський культурний регіон.....	21
Латиноамериканський культурний регіон.....	22
Ознаки появи культури й цивілізації	23
Періодизація історії культури.....	24
Види образотворчого мистецтва.....	25
Жанри образотворчого мистецтва.....	26
Архітектурні стилі.....	27
Зародження та розвиток культури людства.....	28
Загальні риси первісної культури.....	29
Неолітична революція.....	30
Первісні вірування.....	31
Первісне мистецтво.....	32
Зародження писемності (етапи еволюції).....	33
Особливості культури давніх цивілізацій.....	34
Культура стародавнього Єгипту.....	35
Особливості давньоєгипетської культури.....	36
Релігійні вірування єгиптян.....	37
Єгипетська писемність і література.....	38
Розвиток архітектури та образотворчого мистецтва Єгипту.....	39
Піраміди.....	40
Образотворче мистецтво.....	41
Наукова думка, етичні та естетичні уявлення єгиптян.....	42
Культура цивілізації Месопотамії.....	43
Мистецтво Месопотамії.....	44
Культура давнього Ізраїлю та Юдеї.....	45
Юдаїзм.....	46
Мистецтво давніх Ізраїлю та Юдеї.....	47
Культура стародавнього Ірану.....	48
Зороастризм.....	49
Культура стародавньої Індії.....	50

Етапи розвитку культури стародавньої Індії.....	51
Культура Хараппі та Мохенджо-Даро.....	52
Арійський період у давньоіндійській культурі.....	53
Стратифікація індійського суспільства.....	54
Джайнізм.....	55
Буддизм.....	56
Мистецтво стародавньої Індії.....	57
Культура стародавнього Китаю.....	58
Особливості китайської культури.....	59
Конфуціанство.....	60
Даосизм.....	61
Легізм.....	62
Мистецтво стародавнього Китаю.....	63
Наукові відкриття стародавнього Китаю.....	64
Культура стародавньої Японії.....	65
Синтоїзм.....	66
Мистецтво стародавньої Японії.....	67
Антична парадигма культури.....	68
Характерні риси культурної парадигми античності.....	69
Періодизація історії культури давньогрецької цивілізації.....	70
Егейська доба в культурі Греції.....	71
Культура героїчного періоду.....	72
Література героїчного періоду.....	73
Культура архаїчного періоду.....	74
Література архаїчного періоду.....	75
Ордерна система архаїчного періоду.....	76
Провідні типи грецьких храмів архаїчного періоду.....	77
Скульптура архаїчної доби.....	78
Кераміка.....	79
Культура класичного періоду.....	80
Створення давньогрецького театру.....	81
Розвиток риторики.....	82
Інновації в архітектурі класичного періоду.....	83
Розвиток скульптури.....	84
Живопис класичної доби.....	85
Елліністичний етап.....	86
Розвиток наукових знань в епоху еллінізму.....	87
Архітектура еллінізму.....	88
Образотворче мистецтво елліністичного періоду.....	89
Розвиток комедії.....	90
Періодизація культури давнього Риму.....	91
Особливості формування культури давнього Риму.....	92
Етрусський етап.....	93
Царський етап.....	94

Етап Римської республіки.....	95
Пантеон головних богів римлян.....	96
Розвиток портретної скульптури.....	97
Архітектура епохи республіки.....	98
Інновації в архітектурі й будівництві епохи республіки.....	99
Декоративне мистецтво.....	100
Особливості культури Римської імперії.....	101
Посилення культурного впливу країн Середземномор'я.....	102
Образотворче мистецтво Римської імперії.....	103
Архітектура доби імперії.....	104
Римська література епохи імперії.....	105
Розвиток наукових знань у стародавньому Римі.....	106
Культурна парадигма Середньовіччя.....	107
Характерні риси культурної парадигми Середньовіччя.....	108
Особливості середньовічної культури.....	109
Світоглядні основи культури Середньовіччя.....	110
Особливості розвитку культури раннього Середньовіччя.....	111
Вершини культури раннього Середньовіччя.....	112
Особливості розвитку культури зрілого Середньовіччя.....	113
Специфіка культури соціальних верств Середньовіччя.....	114
Середньовічна література.....	115
Розвиток освіти й науки в середні віки.....	116
Особливості розвитку музичного мистецтва.....	117
Романський стиль в архітектурі.....	118
Романський стиль в образотворчому мистецтві.....	119
Готичний стиль в архітектурі Середньовіччя.....	120
Готичний стиль в образотворчому мистецтві.....	121
Культура Візантії.....	122
Особливості культури Візантії.....	123
Особливості політичного режиму Візантії.....	124
Філософсько-богословська думка Візантії.....	125
Візантійська література.....	126
Наука та освіта Візантії.....	127
Музичне мистецтво Візантії.....	128
Образотворче мистецтво й архітектура Візантії.....	129
Візантійська архітектура.....	130
Культура арабо-мусульманського сходу.....	131
Іслам – основа арабо-мусульманської культури.....	132
Розвиток наукових знань та освіти на арабському Сході.....	133
Розвиток арабської літератури.....	134
Віршовані форми арабської класичної поезії.....	135
Архітектура арабо-мусульманських країн.....	136
Образотворче мистецтво арабо-мусульманських країн.....	137
Особливості декоративно-прикладного мистецтва.....	138

Культурна парадигма Відродження.....	139
Характерні риси культурної парадигми доби Відродження.....	140
Періодизація історії культури Відродження, її особливості.....	141
Гуманізм і антропоцентризм епохи Відродження.....	142
Фундаментальні наукові відкриття.....	143
Великі географічні відкриття.....	144
Італійський Проторенесанс.....	145
Література Передвідродження.....	146
Образотворче мистецтво Передвідродження.....	147
Скульптура Передвідродження.....	148
Особливості архітектури Передвідродження.....	149
Ранній італійський Ренесанс (Кварточенто).....	150
Література Кварточенто.....	151
Образотворче мистецтво Раннього Відродження.....	152
Архітектура Раннього Ренесансу.....	153
Високе італійське Відродження (Чінквеченто).....	154
Образотворче мистецтво Високого Відродження.....	155
Живопис Високого Відродження.....	156
Архітектура Високого Відродження.....	157
Пізнє італійське Відродження.....	158
Розвиток політичної думки та політичної системи.....	159
Утопічно-соціалістичний напрямок філософської думки.....	160
Образотворче мистецтво.....	161
Архітектура Пізнього Відродження.....	162
Культурний процес у Центральній та Північній Європі	163
Напрямки культурного розвитку.....	164
Ренесанс у Нідерландах.....	165
Живопис нідерландського Відродження.....	166
Архітектура Нідерландів.....	167
Фламандська музика.....	168
Ренесанс у Німеччині.....	169
Живопис і графіка німецького Відродження.....	170
Живопис німецького Відродження.....	171
Французький Ренесанс.....	172
Література французького Відродження.....	173
Ренесанс в Іспанії.....	174
Живопис іспанського Відродження.....	175
Іспанська література.....	176
Ренесанс в Англії.....	177
Англійська література Відродження.....	178
Культурна парадигма передмодерну.....	179
Характерні риси культурної парадигми передмодерну.....	180
Бароко.....	181
Живопис бароко.....	182

Живопис бароко II.....	183
Скульптура бароко.....	184
Особливості архітектури бароко.....	185
Музика бароко.....	186
Рококо.....	187
Живопис рококо.....	188
Мистецтво салонів рококо.....	189
Музичне мистецтво рококо.....	190
Класицизм.....	191
Епоха Просвітництва.....	192
Принципи культури Просвітництва.....	193
Гуманізм культури Просвітництва.....	194
Особливості театрального мистецтва.....	195
Література академічного класицизму.....	196
Живопис академічного класицизму.....	197
Скульптура академічного класицизму.....	198
Архітектура академічного класицизму.....	199
Музичне мистецтво.....	200
Європейський неокласицизм.....	201
Особливості неокласицизму в живописі.....	202
Неокласицизм у літературі.....	203
Архітектура неокласицизму.....	204
Ампір.....	205
Ампір в образотворчому мистецтві.....	206
Ампір в архітектурі.....	207
Ампір в декоративно-прикладному мистецтві.....	208
Романтизм.....	209
Принципи романтизму.....	210
Філософсько-світоглядні основи культури романтизму.....	211
Романтизм в образотворчому мистецтві.....	212
Література романтизму.....	213
Музика романтизму.....	214
Реалізм.....	215
Реалізм у літературі.....	216
Реалізм у живописі.....	217
Культурна парадигма модерну.....	218
Основні філософсько-світоглядні константи культури модерну.....	219
Принципи модерністської культурної парадигми.....	220
Епоха модерну в мистецтві.....	221
Натуралізм.....	222
Література натуралізму.....	223
Натуралізм у живописі.....	224
Натуралізм у музиці.....	225
Інноваційність і сцієнтизм раннього модерну.....	226

Імпресіонізм.....	227
Імпресіонізм в образотворчому мистецтві.....	228
Імпресіонізм у музиці.....	229
Символізм.....	230
Неокласицизм.....	231
Постімпресіонізм.....	232
Інноваційність і сцієнтизм зрілого модерну.....	233
Модернізм.....	234
Експресіонізм.....	235
Фовізм.....	236
Акмеїзм.....	237
Модерн.....	238
Авангардизм.....	239
Кубізм.....	240
Абстракціонізм.....	241
Футуризм.....	242
Дадаїзм.....	243
Імажинізм.....	244
Конструктивізм.....	245
Сюрреалізм.....	246
Поп-арт.....	247
Інноваційність і сцієнтизм пізнього модерну.....	248
Варіативна модель культурної парадигми постмодерну.....	249
Світоглядні основи культури постмодерну.....	250
Характерні риси культурної парадигми постмодерну.....	251
Постмодернізм.....	252
Характерні риси постмодернізму як культурної доктрини.....	253
Напрямки мистецтва постмодернізму.....	254
Специфічні риси мистецтва постмодернізму.....	255
Особливості літератури постмодернізму.....	256
Особливості музики постмодернізму.....	257
Постмодернізм в образотворчому мистецтві.....	258
Архітектура постмодернізму.....	259
Література.....	260